

Singles in de kerk – een behoeftepeiling

In Nederland neemt het aantal eenpersoonshuishoudens toe. Het CBS meldt dat het aantal eenpersoonshuishoudens in 2018 ligt op bijna drie miljoen, tegenover een krappe vijf miljoen meerpersoonshuishoudens. De verwachting is dat in 2050 de helft van de Nederlandse bevolking bestaat uit singles. Binnen de Gereformeerde Gezindte zal die verdeling mogelijk uitvallen naar een hoger percentage meerpersoonshuishoudens – getallen hierover zijn ons niet bekend, echter maatschappelijke trends gaan ook onze gemeenten niet voorbij.

Voor gehuwden en opvoeders is in de laatste jaren veel toerusting opgezet en er zijn veel boeken verschenen over huwelijk en gezin. Gezien het belang van een bijbelse visie op huwelijk en gezin is dat meer dan nodig. Rond de singles in de gemeente blijft het echter stil. Er wordt weinig gesproken over een bijbelse visie op het ongehuwd zijn, hoewel Paulus hier in zijn brieven zeker aandacht voor vraagt. ‘Singles’ lijken - in dit opzicht - een witte vlek te zijn binnen de gemeente.

De constatering dat er voor singles weinig ‘aanbod’ bestaat, werd ook gedaan bij de ontwikkeling van het Adviesplein Gemeente en Gezin. Bij het inventariseren van het toerustingsaanbod van de verschillende samenwerkende instanties, bleek dat er voor singles in reformatische kring nauwelijks literatuur of ander aanbod voorhanden is. Dit gaf aanleiding om de vraag te stellen in hoeverre er onder behoefte is aan initiatieven, bijvoorbeeld toerusting, voor de doelgroep singles.

Een andere aanleiding om te komen tot deze behoeftepeiling, was een aantal hulpvragen van singles vanuit behandelgesprekken binnen Stichting de Vluchtheuvel. Opgemerkt werd dat bepaalde thema's telkens terugkomen in de gesprekken met singles. Dit leidde tot de vraag in hoeverre er onder singles behoefte zou bestaan aan een bepaalde vorm van toerusting. Ook bereikten ons vragen van ambtsdragers, die de specifieke vraag stelden hoe te handelen in pastoraat aan singles in hun gemeente.

Deze dingen hebben aanleiding gegeven tot een online behoeftepeiling onder singles en ambtsdragers in de kerk. De behoeftepeiling is erop gericht te inventariseren hoe singles hun plaats in de gemeente ervaren en welke behoeften ze hebben als het gaat om toerusting en pastoraat. Het onderzoek onder ambtsdragers is erop gericht om te weten te komen hoe ambtsdragers het pastoraat aan singles ervaren en of er op dit vlak vragen bij hen leven.

Het doel van deze peiling is niet geweest om een sociologische beschrijving te geven van de doelgroep ‘gereformeerde singles’. Het doel is ook niet geweest onderzoek te doen naar de feitelijke stand van zaken rond het pastoraat aan singles. Dit oriënterende veldonderzoek is uiteindelijk bedoeld om te komen tot (praktische) aanbevelingen, enerzijds met betrekking tot het toerustingsbeleid vanuit de samenwerkende organisaties achter het Adviesplein, anderzijds met betrekking tot de praktijk van het pastoraat aan singles.

Mw. M.C. Evers-Verwijs, *MSc - psycholoog bij Stichting de Vluchtheuvel*

Mw. G.M. de Regt - *medewerker Adviesplein vanuit het deputaatschap KGJO (Kerk, gezin, jeugd en onderwijs)*

Beschrijving van de onderzoeken

Beschrijving onderzoeksparticipanten

Om te komen tot een steekproef uit de populatie singles en ambtsdragers uit de Gereformeerde Gemeenten, is uit elke Particuliere Synode een achttal kerkelijke gemeenten geselecteerd en aangeschreven, met de vraag deel te nemen aan de beide onderzoeken. De 32 benaderde kerkenraden werd verzocht een weblink te verspreiden onder de singles in hun gemeente, mannen en vrouwen in de leeftijd van 25 tot 65 jaar. Ook werd hen gevraagd de ambtsdragersvragenlijst te laten invullen door twee ambtsdragers (predikant en/of ouderlingen) uit de kerkenraad.

In totaal hebben 160 singles de vragenlijst in het geheel ingevuld.

leeftijd	aantal
25-34 jaar	60 mensen
35-44 jaar	41 mensen
45-54 jaar	34 mensen
55-65 jaar	25 mensen

Van de 160 respondenten komt ruim de helft (84) uit een gemeente met meer dan duizend leden. Daar tegenover geven 36 singles aan lid te zijn van een gemeente met minder dan vijfhonderd leden. Van de respondenten is 85% vrouw en 15% is man.

De ambtsdragersvragenlijst is door 29 ambtsbroeders volledig ingevuld. Acht van hen komen uit een gemeente met maximaal 500 (doop)leden, acht ambtsdragers komen uit een grote gemeente van meer dan 1000 leden en doopleden. De dertien andere ambtsdragers die hebben deelgenomen aan het de behoeftepeiling, komen uit een middelgrote gemeente.

Met het oog op het interpreteren van de uitkomsten van beide behoeftepeilingen, is het van belang te noemen dat alle respondenten een 'zichzelf selecterende' doelgroep vormden: alleen die personen hebben meegedaan, die (voldoende) geïnteresseerd waren om mee te werken. Verder zijn alleen de uitkomsten meegenomen van deelnemers die de vragenlijst in het geheel hebben afgerond. Hierdoor kan het zijn dat het beeld uit deze behoeftepeiling niet volledig generaliseerbaar is naar de gehele groep singles of ambtsdragers uit de Gereformeerde Gemeenten. Onze respondenten kunnen bijvoorbeeld een reden hebben gehad om de vragenlijst in te vullen; mogelijk hebben zij uitgesproken positieve of negatieve ervaringen binnen de gemeente, of hechtten zij er belang aan hun stem te laten horen.

Beschrijving onderzoeksmethode

De beide vragenlijsten bestaan uit verschillende meerkeuze- en open vragen. In de singles-vragenlijst is een aantal vragen gericht op de ervaring van het single zijn in het persoonlijk leven en binnen de kerkelijke gemeente. Andere vragen hebben betrekking op de ervaring en voorkeuren van singles aangaande gemeentelieven en pastoraat. Een derde element uit het onderzoek is de behoeftepeiling onder singles: welke wensen of vragen leven er?

De ambtsdragerslijst bevat vragen naar die gericht zijn op het in kaart brengen van de huidige pastorale praktijk in relatie tot singles in de gemeente. Ook wordt gevraagd naar voorkeuren en behoeften inzake de pastorale taken van de ambtsdrager.

Samenvatting van de resultaten

Behoeftepeiling Singles in de kerk

Uit de antwoorden van de 160 singles die hebben deelgenomen aan ons onderzoek, blijkt dat het merendeel van hen doorgaans de single status niet als alleen negatief ervaart. Een derde van de respondenten geeft aan over het algemeen er geen moeite mee te hebben dat ze single zijn. 15% van de respondenten geeft aan over het algemeen wel moeite te ervaren met single zijn. Het is goed om dit genuanceerde beeld vast te houden: velen ervaren het single zijn op momenten als moeilijk, maar zij gaan niet dagelijks gebukt onder een kruis wat single-zijn heet. Evenzo geldt het voor gehuwden: ook zij zullen momenten in hun leven hebben waarin de gehuwde staat als moeilijk wordt ervaren.

De meeste singles binnen dit onderzoek hebben een bestaand en functionerend sociaal netwerk. Uit de antwoorden van de respondenten kwam naar voren dat het overgrote deel van hen zich af en toe tot vaak gesteund voelt vanuit het eigen netwerk. De meeste steun wordt ervaren van eigen familieleden en bestaande vriendschapsrelaties. Ook voelt het overgrote deel van de singles zich in meerdere of mindere mate gezien binnen de kerkelijke gemeente. De helft van de respondenten zegt in meerdere of mindere mate door gemeenteleden actief benaderd te worden voor contact. Helaas tekent zich ook een groep af, 15% van de respondenten, die zich in de gemeente weinig gezien, en/of sociaal nauwelijks gesteund voelen.

Als thema's waarmee singles moeite kunnen hebben, worden de volgende dingen het meest benoemd: verlangen naar een partner, het zoeken van een balans tussen inspanning en ontspanning, en het omgaan met verlies. Ook ongewilde kinderloosheid kan een pijnpunt zijn. Wanneer er praktische knelpunten spelen, gaat dit met name om het bijhouden van het huishouden en onderhoudsklussen van technische aard.

De uitkomsten met betrekking op de pastorale aandacht voor singles binnen de kerkelijke gemeente, moeten met nuance bekeken worden. Zo'n 85% procent van de ondervraagde singles herkent de stelling in meerdere of mindere mate dat in de gemeente de focus ligt op huwelijk en gezin. Deze uitkomst kan zowel emotionele beleving weerspiegelen, als ook een nuchtere constatering zijn; een single merkte op dat de 'numerieke verdeling' binnen de gemeente ook zo ligt dat het zwaartepunt ligt op huwelijk en gezin.

Bijna de helft van de respondenten geeft aan in meerdere of mindere mate voldoende pastorale begeleiding te ervaren. Zij zijn tevreden over de huidige frequentie en intensiteit van de pastorale zorg. Een ruime kwart van de deelnemende singles heeft (gedeeltelijk) oneens gekozen: in de beleving van deze respondenten zou het pastoraat aan hen anders of intensiever mogen worden vormgegeven.

Veel respondenten zijn tevreden over de vorm van de bezoeken. Met name de huidige vormgeving van het huisbezoek, twee ambtsbroeders in de thuissituatie op bezoek, kan rekenen op begrip en waardering van de mannelijke singles. Sommige vrouwen geven aan moeite te hebben met deze vorm: zo kan huisbezoek door twee ambtsbroeders bijvoorbeeld als intimiderend worden ervaren. Andere vrouwelijke respondenten geven juist aan huisbezoek met twee broeders op prijs te stellen, 'om praatjes te voorkomen' en om het gesprek gemakkelijker gaande te houden.

Door zowel mannelijke als vrouwelijke singles worden suggesties gegeven voor een andere vorm van pastoraal bezoek. Bijvoorbeeld: samen met de echtgenote komen, of: een neutrale plaats voorstellen. Over het pastoraat aan singles kan globaal genomen worden gezegd dat veel singles (in meerdere of

mindere mate) tevreden zijn over frequentie, intensiteit en vorm van het pastoraat. Echter zoveel hoofden, zoveel zinnen; een deel van de respondenten ervaart onvoldoende pastoraal in beeld te zijn, en het verschilt per single welke vorm van pastoraal bezoek het meest aansluit bij de behoefte.

De vraag naar voorkeuren van aanspraak binnen de eredienst levert een divers beeld op. Het overgrote deel van de respondenten geeft aan voorbede binnen de eredienst op prijs te stellen. Zij worden echter liever niet benoemd in de 'rij' van zieken en eenzamen. De helft van de respondenten geeft aan dat zij het zouden waarderen als er in positieve zin wordt gebeden voor een zegen over hun leven en werk. Van de mogelijke benamingen geeft het grootste deel van de respondenten (ongeveer een derde) de voorkeur aan de term 'single'. Meer overeenstemming bestaat er in hoe de deelnemende singles liever niet worden aangesproken: 'zij die alleen door het leven gaan' en 'zij die (nog) niet tot een huwelijk gekomen zijn'.

Ruim 64 % procent van de single vrouwen geeft aan tevreden te zijn over de manier waarop zij worden betrokken bij wat gaande is binnen de gemeente. Er zijn ook vrouwen die aangeven dat zij in hun gemeente niet geïnformeerd worden na belangrijke vergaderingen, of dat zij de informatie mondeling horen van familie of bekenden. In de reacties van verschillende vrouwen schemerde pijn door; hierdoor voelen zij zich over het hoofd gezien.

Iets meer dan de helft van de singles uit ons onderzoek geeft aan geen behoefte te hebben aan extra activiteiten binnen de gemeente, speciaal gericht op singles. Zij geven aan niet als aparte groep behandeld te willen worden; zij benadrukken juist het één zijn binnen de gemeente. De andere respondenten geven aan wel waardering te hebben voor initiatieven binnen de gemeente, gericht op – maar niet uitsluitend voor – singles. Als suggesties worden bijbelstudiegroepen, open koffieochtenden (al dan niet op zondag), maaltijden tijdens (tweede) feestdagen of preekbespreking genoemd.

Als het gaat om toerusting, geeft bijna twee derde van de respondenten aan enigszins tot veel behoefte te hebben aan toerusting op het gebied van rouwverwerking en omgaan met verlies, gevolgd door het thema '(energie)balans'. Ruim de helft geeft aan waardering te hebben voor toerusting op de gebieden 'sociale contacten' en 'vriendschappen' en 'verlangen naar een partner'. Iets minder dan de helft van de singles geeft aan behoefte te hebben aan toerusting op het vlak van psychische balans, seksualiteit en omgang met kindwens.

Ambtsdragersvragenlijst

In totaal hebben 29 ambtsbroeders de vragenlijst voor ambtsdragers ingevuld. Vanwege het kleine aantal deelnemers volstaan we hier met een samenvatting van de reacties. Uitgewerkte resultaten in de vorm van percentages zijn in dit geval niet representatief.

Uit de antwoorden die de ambtsbroeders hebben gegeven, komt het beeld naar voren dat in het overgrote deel van de gemeenten pastorale bezoeken aan singles plaats vinden. Deze bezoeken worden in wisselende samenstelling afgelegd. Naar gelang de gelegenheid, het geslacht en de leeftijd van de pastorant, wordt ervoor gekozen om een bezoek alleen af te leggen, of vergezeld van een medebroeder.

Bijna drie kwart van de aan het onderzoek deelnemende ambtsdragers geeft aan bij het bezoeken van een single gemeentelid specifiek aandacht te besteden aan (aspecten van) het single zijn. Enkele broeders merken op voorzichtig te zijn in het spreken over single zijn, omdat "de één daar opener over is dan de ander", "het kan wel eens als pijnlijk ervaren worden door die persoon", en "niet iedereen ervaart het single-zijn als een kruis, dus voorzichtigheid is geboden." Meerdere

ambtsdragers geven aan niet elk bezoek over het single-zijn te spreken, maar zo nu en dan, of als de gelegenheid daar is. Specifieker gesteld, geeft twee derde van de broeders aan dat zij af en toe tot regelmatig, de single pastoraal vragen naar wat hun behoeften zijn als het gaat om pastoraat of gemeenteleden.

Aangaande het pastoraal bezoeken van een vrouwelijke single, lopen de voorkeuren van de ambtsdragers uiteen. Bijna de helft van de ondervraagde ambtsbroeders geeft aan bij voorkeur een single vrouw samen met een medebroeder te bezoeken. Een belangrijke reden om een bezoek aan een single vrouw niet alleen af te leggen, is het 'zich behoeden voor de schijn des kwaads'. De andere ambtsdragers geven de voorkeur aan een bezoek alleen, een bezoek samen met de echtgenote, of een bezoek bij de ambtsdrager thuis wanneer de echtgenote in het huis aanwezig is. Redenen om een bezoek wel alleen af te leggen, zijn: een lagere drempel om tot een vertrouwelijk gesprek te komen, bezoekjes die overdag worden gepland, als de pastoraal bewust vraagt naar bezoek door één persoon.

Een aantal schaalvragen in de vragenlijst zijn gericht op de mate van tevredenheid van ambtsdragers aangaande de bestaande pastorale praktijk aan singles. De vragen leveren een divers beeld op. Ongeveer 40% van de broeders geeft aan enigszins tot zeer tevreden te zijn over het aantal pastorale contacten met singles in de gemeente. Deze contacten worden dan ook positief gewaardeerd. Ongeveer twee derde van de aan het onderzoek deelnemende ambtsdragers geeft aan enigszins tot zeer tevreden te zijn met hun kennis van levensomstandigheden en problemen van singles, en voldoende zicht te hebben op het functioneren van singles in de gemeente. De helft van de ambtsdragers weet zich voldoende toegerust voor het pastoraat aan alleengaanden. Het is van belang te vermelden dat per schaalvraag 18% – 40% van de ambtsbroeders 'neutraal of geen mening' hebben geantwoord.

Op de vraag of er binnen de gemeente eens gedaan is aan visievorming op het gebied van (pastoraat aan) singles in de gemeente, geven twee broeders een bevestigend antwoord. De andere broeders geven allen aan dat er tot op heden binnen de kerkenraad niet aan 'visievorming' is gedaan. Alhoewel enkele broeders aangeven dat "het op de planning staat", dat "er niet direct aan visievorming is gedaan, maar wel een jaar lang extra aandacht aan singles is gegeven", en dat "er geen sprake is van vaststaand beleid, maar we hebben het punt wel besproken op de kerkenraadsvergadering." Andere ambtsbroeders merken op dat de noodzaak voor visievorming ontbreekt, omdat de gemeente slechts enkele singles telt, of omdat men singles niet als aparte groep wil benaderen. Verschillenden merken ten slotte nog op dat het thema 'singles' nooit echt de aandacht heeft gehad, of dat het "tot op heden nooit een vraag is geweest".

Enkele ambtsbroeders hebben bevestigend gereageerd op de vraag of er de afgelopen tien jaar een single mannelijk belijdend lid van de gemeente kandidaat heeft gestaan in het kader van ambtsdragersverkiezingen. Het merendeel van de broeders geeft aan dat dit niet het geval is.

Op de vraag naar het betrekken van single vrouwen bij besluitvorming over zaken aangaande het gemeentelven, geeft bijna twee derde van de aan het onderzoek deelnemende ambtsdragers aan, dat single vrouwen na afloop van een ledenvergadering, persoonlijk een kort verslag ontvangen van de manslidmatenvergadering. Enkele andere broeders geven aan dat single vrouwen via de kerkbode op de hoogte worden gehouden van wat besproken is op ledenvergaderingen. Een tweetal broeders erkent dat in de praktijk single vrouwen niet echt geïnformeerd of betrokken worden bij de besluitvorming. Uit deze resultaten blijkt dat de informatievoorziening aan single vrouwen nog niet in alle gemeenten die prioriteit heeft, die de single vrouwen zelf zouden wensen.

In de vragenlijst voor ambtsdragers werd de mening gevraagd aangaande de plaats van singles in de voorbede. De meeste ambtsdragers geven aan het belangrijk te vinden binnen de eredienst te bidden voor singles. Enkele broeders vinden het passend dat de single gemeenteleden elke zondag in de voorbede worden meegenomen. Een meerderheid van de ambtsbroeders geeft aan het belangrijk te vinden zo nu en dan singles op te nemen in de voorbede. Een tweetal ambtsdragers geeft aan het niet nodig te vinden om singles specifiek te benoemen in het ambtelijke gebed binnen de eredienst. In bijzonder worden doopdiensten genoemd als gelegenheden waarin singles kunnen worden opgenomen in de voorbede van de gemeente. Aangaande de inhoud van die voorbede, worden de volgende zaken genoemd: de eenzaamheid van ongewild ongehuwde singles, en: in het algemeen een zegen over het leven van singles.

In antwoord op de vraag naar knelpunten, vragen of behoeften van ambtsdragers aangaande het pastoraat aan singles, komen de volgende punten naar voren. Meerdere ambtsbroeders geven aan geen knelpunten te ervaren of vragen te hebben. De meeste vragen die geuit worden, betreffen het vlak van de communicatie. Hoe bereik je singles die wat meer 'op zichzelf' zijn? Hoe creëer je een open gesprek, zonder dat iemand het idee krijgt zielig gevonden te worden? Hoe ga je om met singles die meer beroep op pastoraat doen dan reëel haalbaar is voor de ambtsdrager? Andere vragen die gesteld worden, zijn hoe het voorkomen kan worden dat singles zich een buitenbeentje voelen in de gemeente, en wat de gemeente nog meer kan doen voor singles. Als knelpunten worden met name deze dingen genoemd: te weinig tijd voor alle pastorale aandacht die gewenst is, en verschil van mening binnen de kerkenraad over de vorm van het pastorale contact (alleen of samen).

Conclusies

De gegevens uit onze beide onderzoeken laten een divers beeld zien. Bij de behoeftepeiling onder singles onderstrepen de resultaten dat je niet over 'de single' kunt spreken. Er zijn verschillen in leeftijd, sekse, beleven van het ongehuwd zijn, de grootte en kwaliteit van het sociale netwerk en de behoeften aan contact of (pastorale) steun. Toch komen er wel thema's boven die een grote groep singles bezighouden, zoals het gemis van of het aangaan van een relatie, het gemis van een eigen gezin, het belang van een goed sociaal netwerk en een gelijkwaardige plek in de gemeente.

Een doel van het singlesonderzoek was de behoefte aan toerusting onder singles te peilen. De reacties geven aan dat, voor zover die behoefte er is, de toerusting vooral een informeel karakter moet dragen. Veel singles vrezen stigmatisering op het moment dat er iets speciaal voor hen georganiseerd wordt. Tegelijk bestaat de behoefte er wel om met anderen van gedachten te wisselen over thema's die bij het single-zijn horen. Voor sommigen is hun eigen netwerk hiervoor voldoende, anderen hebben hier op dit moment te weinig mogelijkheden voor.

Een ander doel was om te peilen hoe zij in de gemeente staan en wat hun behoeften zijn op het gebied van het pastoraat. Ook hier is een divers beeld zichtbaar. Er is niet een enkele juiste manier die aansluit op deze behoeften. Wat duidelijk wordt, is dat het gewaardeerd wordt als singles in de gemeente gezien worden, als er oog is voor hun specifieke situatie en als daar rekening mee gehouden wordt.

Het doel van de peiling onder ambtsdragers, was in beeld te brengen hoe zij het pastoraat aan singles ervaren en of er op dit vlak vragen bij hen leven. Een aanzienlijk deel van de aan het onderzoek deelnemende ambtsdragers geeft aan dat ze het single-zijn bewust benoemen in pastorale contacten. Een deel van de broeders geeft aan zich weinig bewust te zijn van de singles in de gemeente, terwijl anderen zich bewust inzetten om het single gemeentelid te zien en te spreken. Veel ambtsdragers zijn min of meer tevreden over de vorm en de frequentie van de huidige pastorale praktijk aan singles. Vragen leven er onder ambtsdragers vooral op het gebied van de communicatie met singles.

Aanbevelingen

Aanbevelingen voor het Adviesplein gemeente en gezin

- Creëer bewustzijn binnen de kerk met betrekking tot de thematiek van singles. Laat, naast de terechte aandacht voor een bijbelse visie op huwelijk en gezin, er ook aandacht zijn voor een bijbelse visie op ongehuwd zijn. Welke opdracht hebben ongehuwden en wat vraagt God van hen in de inrichting van hun leven? Op welke manier wordt deze visie uitgedragen?
- Het kan per persoon erg verschillen hoe singles betrokken zijn bij de gemeente. Sommigen zijn erg actief, anderen zijn minder zichtbaar. Maar ook zij hebben gaven gekregen om te besteden in dienst van Gods koninkrijk. Adviseer hoe zij bij de gemeente betrokken kunnen worden.
- Omdat singles een heterogene groep vormen, moet in het toerustingsaanbod rekening worden gehouden met onder andere leeftijdsgroepen. Jonge singles kunnen andere behoeften hebben op gebied van toerusting dan oudere singles.
- Overweeg toerusting vorm te geven in de vorm van een artikelenserie, gepubliceerd op het Adviesplein of mogelijk in kerkelijke periodieken. In een later stadium kan gedacht worden aan een uitgave in boekvorm. Belicht de thematiek zowel vanuit professionele kant als vanuit de ervaring.
- Overweeg regionale toerustingssavonden te beleggen over diverse psychosociale thema's. Overweeg niet uitsluitend singles uit te nodigen, maar qua thematiek wel die onderwerpen te belichten die voor singles relevant zijn.
- Verzorg toerusting voor ambtsdragers met betrekking tot pastoraat aan singles. Denk hierbij in het bijzonder aan thema's als 'pastoraat aan singles' en 'communicatie binnen de gemeente'. Toerusting kan een plek krijgen in een artikelenserie op het Adviesplein. Ook kan gedacht worden aan het verzorgen van een lezing of workshop tijdens een ambtsdragersconferentie.
- Met betrekking tot hulpverlening kan worden overwogen om een gespreksgroep of een online coachingsmodule te ontwikkelen gericht op single-specifieke thema's.

Aanbevelingen kerkenraden

Omdat de doelgroep singles zo divers is, gaat het in deze aanbevelingen vooral om het bewust zien en horen van singles in de gemeente. De concrete uitwerking is afhankelijk van de betrokken personen en de plaatselijke situatie.

- In de gemeente wordt meegedeeld met het lief en leed van gemeenteleden. De vreugdevolle momenten waarvoor gedankt mag worden, spelen zich vaak af rond huwelijk, geboorte en huwelijksjubilea. Wees u bewust van de 'stilte' die er op dit punt is rond singles. Bij ziekte of rouw verkeert een single in een andere persoonlijke situatie dan iemand die getrouwd is. Het gevaar van eenzaamheid is bij een single groter. Het is goed om in zo'n situatie concreet te vragen wat iemand nodig heeft.
- De beleving van singles in de gemeenten is divers, net als hun voorkeuren en wensen ten aanzien van de plek in de gemeente en in het pastoraat. 'De single' bestaat niet. Ga daarom in gesprek met de singles in uw gemeente. Hoe ervaren uw singles het in de gemeente, wat waarderen zij, wat vinden zij moeilijk? Is er iets wat zij missen, waarin zij nog iets voor de gemeente kunnen betekenen?
- Reflecteer op uw handelen ten aanzien van singles. Zijn zij voldoende 'in beeld' als het gaat om pastoraat en activiteiten binnen uw gemeente? Hoe wordt nu omgegaan met bezoeken aan mannen of vrouwen die alleen een huishouden vormen? Is bekend hoe zij uw pastorale aandacht ervaren? In hoeverre worden single vrouwen betrokken bij wat er op ledenvergaderingen besproken wordt? Hoe staat het met single mannen op de groslijst?

- Vorm een gezamenlijke visie op pastoraat aan singles. Bij de bezinning zouden de volgende thema's aan bod kunnen komen:
 - Wat zegt de Bijbel over ongehuwd zijn? Denk hierbij niet alleen aan wat zij niet hebben of kunnen, maar ook aan wat hun opdracht is in positieve zin.
 - Aandacht binnen de eredienst: plaats in het gebed; aanspraak in de preek naast gehuwden die aangesproken worden; single zijn als thema binnen een preek aandacht geven, bijvoorbeeld rondom het zevende gebod, als ook het huwelijk aan de orde komt.
 - Aandacht binnen pastoraat en diaconaat: vorm van huisbezoeken; vorm en frequentie van pastorale bezoeken; benaderbaarheid en bereikbaarheid van (wijk-)ouderling; bespreekbaarheid van gevoelige thema's zoals beleving van het single zijn en financiën
 - Aandacht in het gemeentelieven: betrekken van singles bij kerkelijke activiteiten, commissies, jeugdwerk, etc.; kandideren van single mannen bij vacatures binnen de kerkenraad; betrekken van single vrouwen voor en na mansledenvergaderingen.

Bijlage 1: uitgebreide uitwerking singles-vragenlijst

Onderzoeksvraag 1: Hoe beleven singles in de Gereformeerde Gemeenten het single zijn?

Beleving single zijn

Hoe ervaart u het single zijn in uw persoonlijk leven?	Aantallen in procenten
Ik heb er over het algemeen (absoluut) geen moeite mee.	50 %
Ik heb er soms moeite mee, soms niet.	35 %
Ik heb er over het algemeen (zeer veel) moeite mee.	15 %

De helft van alle respondenten geeft aan soms wel, soms geen moeite te hebben met hun single status. Een derde van de singles geeft aan over het algemeen (absoluut) geen moeite te ervaren met hun single zijn. Een minderheid, 15%, geeft aan over het algemeen (zeer veel) moeite te hebben. Uitgesplitst op geslacht zijn er geen significante verschillen zichtbaar tussen beide groepen.

Om te komen tot een peiling van het ervaren van welbevinden van singles, is gebruik gemaakt van een beoordelingsschaal van 10 punten, qua labeling overeenkomend met rapportcijfers. Zowel mannelijke als vrouwelijke singles geven een hoger cijfer (hoger dan zes, maar veel zevens en achten) aan hun sociale welbevinden. Verder geven de meeste singles op meerdere gebieden (psychische, lichamelijke, sociale gezondheid, plaats in de gemeente, werk en financiën) hogere scores, wat erop duidt dat de meeste respondenten ervaren dat het goed gaat op meerdere levensterreinen. De meeste zorgen als het gaat om welbevinden, ligt onder mannelijke en vrouwelijke singles op het gebied van financiën en werk.

Ervaren sociale steun

Ook met betrekking tot ervaren sociale steun verschillen de beleving van mannen en vrouwen niet van elkaar – althans in ons onderzoek. In reactie op de vraag: “In hoeverre ervaart u sociale steun uit uw omgeving?” geeft de helft van de respondenten aan zich soms wel en soms niet gesteund te voelen vanuit het sociale netwerk. Een derde van alle respondenten geeft aan zich (zeer) gesteund te voelen. Er tekent zich ook een groep singles af die aangeeft zich niet of nauwelijks sociaal gesteund te voelen (15% van de respondenten). In kleine gemeenten (<500 leden) zegt 16% van de singles (zeer) veel sociale steun te ervaren. Dit loopt op tot 30% in middelgrote gemeenten (500 – 100 leden), en 35% in grote gemeenten (>1000 leden).

De vervolgvraag luidt: “Indien u zich in een bepaalde mate gesteund weet, van wie ontvangt u die steun?” Het meest wordt de steun ervaren van respectievelijk de eigen familie, single vrienden en vrienden met een (huwelijks)relatie. Ongeveer een tiende van de respondenten geeft aan zich sociale steun te ontvangen van mensen uit de kerkelijke gemeente. Bijna 3% geeft aan te ervaren dat zij steun ontvangen vanuit het pastoraat. N.B.: in de vragenlijst is de ervaren sociale steun niet verder gespecificeerd. Daardoor is het niet mogelijk om op basis van dit onderzoek uitspraken te doen over de steun die wordt ervaren vanuit het pastoraat; op welke manier die wordt ervaren en of dit wordt gemist als het er niet is.

Ervaren knelpunten

Aangaande thema's waarmee singles moeite kunnen hebben, worden de volgende zaken benoemd. Zowel mannen als vrouwen geven aan dat verlangen naar een partner hen kan bezig houden. Het zoeken naar een balans tussen in- en ontspanning wordt als tweede genoemd, gevolgd door het omgaan met verlies. Meer vrouwen dan mannen geven aan dat kinderwens en kinderloosheid een pijnpunt kan zijn. Als het gaat om praktische knelpunten, geven meer mannen dan vrouwen aan dat

zij tegen huishoudelijke zaken aan lopen (te weinig tijd, geen 'inzicht', geen energie). Meer vrouwen dan mannen geven aan dat zij soms moeite hebben met het organiseren zaken op technisch (onderhouds)vlak. Een derde van alle aan het onderzoek deelnemende singles geeft aan geen praktische knelpunten te ervaren.

Onderzoeksvraag 2: Hoe ervaren singles hun plek in de gemeente?

Om in kaart te brengen hoe singles hun plek binnen de kerkelijke gemeente persoonlijk beleven, is gebruik gemaakt van stellingen. Per stelling kon op een schaal van 1 tot 7 worden aangegeven in welke mate men helemaal oneens, niet mee (on)eens/geen mening, of helemaal eens is.

In mijn gemeente ervaar ik gezien te worden.

Van de 160 respondenten geeft 70% aan zich in meerdere of mindere mate gezien te voelen in hun kerkelijke gemeente. Een tiende van de gehele groep singles vulde 'geen mening' in, en een kleine 20% geeft aan zich weinig tot niet gezien te voelen in de gemeente. Opgesplitst in gemeentegrootte, tekent het volgende patroon zich af: hoe kleiner de gemeente, hoe meer de single zich gezien voelt. In de kleine gemeenten geeft 90% van de deelnemende singles aan zich in meerdere of mindere mate gezien te weten, tegenover ongeveer 70% in de middelgrote en ongeveer 60% in de grote gemeenten.

Gemeenteleden nodigen mij uit om koffie te drinken of om ander contact te hebben.

In de antwoorden van de singles valt op dat de single in de kleine gemeenten het vaakst ervaart uitgenodigd te worden door gemeenteleden. Ongeveer twee derde van de singles uit gemeenten kleiner dan 500 leden, is het in meerdere of mindere mate met de stelling eens. In de middelgrote gemeente is de helft van de singles het meer of minder eens met de stelling. Ongeveer 40% van de singles uit gemeenten die groter zijn dan 1000 leden onderschrijven de stelling positief. Gemiddeld genomen ervaart de helft van de singles in meerdere of mindere mate dat ze door gemeenteleden benaderd worden voor contact. Bij kleine gemeenten zijn er mogelijk meer familieverbanden en kortere lijntjes en blijven singles minder ongezien.

Als single ben ik zelf verantwoordelijk voor het aangaan van sociale contacten.

Het overgrote deel van alle respondenten geeft aan het met deze stelling eens te zijn: 90% weet zich in meerdere of mindere mate zelf verantwoordelijk voor het aangaan van sociale contacten.

Deelname aan gemeenteleven / bezoeken van gemeente-activiteiten

Singles geven aan actief deel te nemen aan het gemeenteleven. Zo toont een ruime 80% van de respondenten de betrokkenheid door enkele of meerdere keren gemeentemomenten te bezoeken, zoals gemeenteavonden, lezingen of lidmatencatechisaties.

In mijn gemeente ligt de focus vooral op huwelijk en gezin

Zo'n 85% van alle respondenten onderschrijft deze stelling in meerdere of mindere mate. 12% geeft aan geen mening te hebben. In de opmerkingen aan het einde van de vragenlijst wordt over deze stelling een enkele opmerking gemaakt. Zo wordt aangegeven dat het, gezien de 'numerieke verdeling' binnen de gemeente, logisch is dat het zwaartepunt op huwelijk en gezin ligt. Een ander merkt op dat in de zondagse eredienst gemeenteleden worden aangesproken met 'vaders en moeders' om herkenning in de stelling te illustreren.

Ik heb voldoende pastorale begeleiding

De ervaring 'voldoende' pastoraal in zicht te zijn en begeleid te worden, wordt door bijna de helft van de singles in meerdere of mindere mate onderschreven. De overige respondenten geven aan het (een

beetje of geheel) oneens te zijn met de stelling (ongeveer 25%) of hierover geen mening uit te spreken (ongeveer 25%).

Onderzoeksvraag 3: Welke wensen en vragen leven er onder singles?

Aanspraak binnen de eredienst

De vraag naar voorkeur in aanspraak binnen de eredienst levert een divers beeld op. Een derde van de groep respondenten geeft aan voorkeur te hebben voor de term 'singles'. Een kwart van de singles geeft aan geen voorkeur te hebben voor een aanspraak of vindt het niet belangrijk er een oordeel over te hebben hoe zij worden aangesproken. De benamingen 'zij die alleen door het leven gaan' en 'zij die (nog) niet tot een huwelijk gekomen zijn' worden het minst gewaardeerd. In de opmerkingen aan het einde van de vragenlijst, uitten verschillende respondenten zich (zeer) negatief over de laatst genoemde benamingen.

Voorbede voor singles

In antwoord op de vraag aangaande de voorbede in de eredienst, geeft 5% van de singles aan geen behoefte te hebben aan specifieke voorbede voor singles. Een groot deel van de anderen geeft aan wel voorbede te waarderen, maar dan niet in de rij 'eenzamen en behoeftigen'. Ook geeft de helft van de singles aan te waarderen als er in positieve zin voor hen zou gebeden worden, in de zin van een zegen over hun leven.

Informatievoorziening kerkelijke zaken

Aan vrouwelijke singles is de vraag gesteld of zij zich voldoende betrokken en geïnformeerd weten van wat er gaande is binnen de gemeente, bijvoorbeeld na aan gehouden mansledenvergadering. 64% van de vrouwelijke singles geeft tevreden te zijn over de bestaande informatievoorziening. In veel gemeenten staat er een verslag van de vergadering in de kerkbode. Ook wordt opgemerkt dat er vanuit de kerkenraad na de vergadering een bericht via de mail of een appgroep wordt gestuurd, om single vrouwen op de hoogte te stellen. Dit wordt erg gewaardeerd.

Vanuit de opmerkingen bij deze vraag, komen de volgende punten naar voren, met name opgemerkt door vrouwen die zich onvoldoende geïnformeerd voelen. Verschillende vrouwen geven aan er prijs op te stellen notulen van belangrijke kerkelijke vergaderingen te ontvangen. Een respondent merkt op dat ze helemaal niets hoort na kerkelijke vergaderingen. Sommige vrouwen, die momenteel zijn aangewezen op mondelinge informatieoverdracht door familieleden, voelen zij zich buitengesloten en ook kwetsbaar ("Wat als mijn vader straks wegvalt?") Er wordt door een aantal vrouwen benoemd dat zij zich niet prettig voelen bij het feit dat zij geen stemrecht hebben in hun gemeente. Sommige singles gebruiken in dit kader woorden als 'gekwetst voelen', 'geen volwaardig lid voelen'.

De volgende suggesties worden door singles zelf gegeven aangaande informatievoorziening aan singles binnen de gemeente. Eén single merkt op een appgroep te gebruiken als informatiekanaal. Een ander oppert een open gemeenteavond te organiseren waarbij iedereen welkom is, wanneer het gaat om grote beslissingen binnen de gemeente, waarbij financiële draagkracht van de leden wordt verwacht. Een andere suggestie is om vooraf aan een ledenvergadering single vrouwen de mogelijkheid te geven om inbreng aan te leveren voor de ledenvergadering. Ook wordt genoemd de internetverbinding 'open' te zetten zodat live meegeluisterd kan worden. Tevens wordt de suggestie gedaan dat vrouwen aanwezig kunnen zijn tijdens mansledenvergaderingen, wanneer zij 'zwijgen'. Weer een ander oppert het stemrecht aan te passen per huishouden, in plaats van per mannelijk lid, zodat ook vrouwenstemmen kunnen meetellen in beslissingen. Het volmachtigen van een mannelijk gemeentelid wordt ook genoemd. Aangaande de informatieverstrekking achteraf, wordt de wens uitgesproken om ook bijvoorbeeld stemmenaantallen en gestelde vragen te notuleren.

Welke wensen bestaan er met betrekking tot huisbezoek of pastoraal bezoek?

Meerdere mannen geven aan geen voorkeur te hebben voor een bepaalde vorm van bezoek. Verreweg de meeste mannen geven aan geen problemen te hebben met de huidige praktijk van twee ambtsbroeders bij hen thuis op huisbezoek. Deze vorm wordt ook gewaardeerd. Voor pastorale bezoeken wordt de komst van één ambtsbroeder gewaardeerd. Diverse respondenten benoemen dat zij het fijn zouden vinden als de echtgenote erbij zou zijn.

Meerdere vrouwen geven aan geen voorkeur te hebben voor de vorm waarop pastoraal bezoek of huisbezoek plaatsvindt. Enkele vrouwen spreken de voorkeur uit voor een 'contactgroepje' of een ontmoetingsmoment met meerdere singles en een ambtsdrager, bij wijze van pastoraat. Meerdere vrouwen spreken hun voorkeur uit voor de aanwezigheid van een vrouw bij het pastorale bezoek, waarbij wordt opgemerkt dat deze wens er niet is bij het huisbezoek. Veel vrouwen spreken de voorkeur uit voor pastoraal bezoek van één man. Een andere vrouw merkt op dat dit juist 'praatjes' kan geven, en wil géén bezoek door een man alleen. Een enkele vrouw merkt op liever door een vrouw bezocht te willen worden voor pastoraal bezoek. Sommige vrouwen ervaren huisbezoek door twee mannen als intimiderend, andere vrouwen geven aan daar geen moeite mee te hebben.

Zowel door mannen als vrouwen wordt opgemerkt dat een huisbezoek aan een eenpersoonshuishouden niet per sé anderhalf uur hoeft te duren. Bezoek in de eigen huiselijke sfeer wordt door de meeste singles als het prettigst ervaren. Diverse keren wordt de suggestie gedaan voor een andere vorm van pastoraal bezoek of huisbezoek dan in de thuissituatie. Bezoek op een neutrale plaats of een buitenactiviteit worden als alternatief genoemd. Een andere suggestie m.b.t. pastoraat aan singles is het aanbrengen van een regelmaat in de pastorale bezoeken.

Respondenten geven aan dat hun single-zijn best mag worden benoemd tijdens een pastoraal bezoek. Sommigen geven expliciet aan er prijs op te stellen dat er een vraag wordt gesteld naar de beleving als single – al hoeft dat niet op elk (huis)bezoek. Eén respondent geeft woorden aan hoe hij of zij het huisbezoek soms ervaart. "Als single ben jij degene die het gesprek moet voeren over jezelf. Dat komt soms dichtbij, omdat er geen deelname is door een andere gesprekspartner." Sommige respondenten geven aan dat het pastorale gesprek wat ongemakkelijk kan zijn. De volgende suggesties worden hieromtrent gedaan. "Zwarte pakken kunnen intimiderend overkomen. Wat minder formele kleding kan een gesprek vergemakkelijken." "Stel eens voor of een single het prettig zou vinden om huisbezoek te krijgen samen met een ander(e single)." "Stel vooraf de vraag in hoeverre de single bezoek van twee broeders op prijs stelt."

Bestaat er behoefte aan single-specifieke activiteiten binnen de gemeente?

Bijna de helft van de singles geeft aan dat zij 'bijeenkomsten specifiek voor, of gericht op singles, naast de reeds bestaande activiteiten binnen uw gemeente' wel zouden waarderen. De 56% van de singles die aangeeft hier geen waardering voor te hebben, geven daarbij als motivatie dat zij geen aparte groep willen zijn. "Er zijn zo veel doelgroepen in de gemeente!" Zij benadrukken juist onderdeel te zijn van één diverse gemeente.

Met betrekking tot initiatieven gericht op singles binnen de gemeente worden de volgende opmerkingen gemaakt. Respondenten die aangeven waardering te hebben voor initiatieven gericht op singles, benadrukken dat het vooral geen lotgenotencontact moet worden, omdat dat stigmatisering in de hand werkt. Sommigen geven expliciet aan het positief te vinden om andere singles in gemeenteverband te ontmoeten "om dingen met elkaar te delen waar je als single tegenaan loopt." Een single geeft de suggestie om singles uit te nodigen voor preekbespreking of koffiedrinken na de dienst bij een gemeentelid, gezin of ambtsdrager. Een ander legt vooral de nadruk op het uitgenodigd worden op de koffie na de dienst: dat blijft informeel en neemt je als single op in de

eenheid van de gemeente, zonder dat je single zijn sterk benadrukt wordt. Een (open) koffiekring (al dan niet op zondag) is ook een suggestie. Een andere respondent geeft de suggestie om als gemeente ontmoetingen rond het Woord te creëren, al dan niet samen met andere singles. En al dan niet onder leiding van een ambtsdrager, die dan ook open staat voor ontmoeting en gesprek. Een ander: "Peil eens in de gemeente hoeveel animo er zou zijn voor gezamenlijke maaltijden, bijvoorbeeld rond de feestdagen. Of organiseer eens een avond over single zijn en aanverwante thema's." Er wordt de suggestie gedaan de ontmoeting onder singles informeel te houden, of gemeente-overstijgend vorm te geven.

Respondenten die geen behoefte hebben aan 'doelgroep-initiatieven' geven hierbij aan dat activiteiten speciaal voor singles geen verkapte datingsessies moeten worden. Een ander punt dat wordt genoemd, is dat de leeftijdsopbouw van de totale groep singles nogal divers is, waardoor het lastig is om één activiteit voor alle singles te organiseren. Bovendien, zegt een ander, wanneer er binnen de gemeente avonden worden georganiseerd, kan er door middel van themakeuze ook worden ingespeeld op doelgroep, zonder expliciet een groep uit te nodigen. Een andere respondent merkt op dat voor hem of haar "aparte single-avonden niet hoeven. Maar het zou fijn zijn als gemeenteleden aan singles zouden vragen: ga je mee bij een activiteit, zodat je niet alleen binnen hoeft te komen." Een respondent komt met de suggestie om actieve ontmoetingen buiten te organiseren en dan niet alleen voor singles. "Meng getrouwd en ongetrouwd juist, zodat er onderlinge ontmoetingen ontstaan." Andere singles geven aan dat ze geen doelgroepavonden nodig hebben omdat ze al genoeg contacten hebben, omdat er al genoeg in de gemeente georganiseerd wordt en omdat ze de diversiteit van de gemeente juist waarderen.

In hoeverre bestaat er behoefte aan toerusting?

Qua behoefte aan toerusting worden door de gehele groep singles de volgende thema's benoemd.

Behoefte aan toerusting op het gebied van:	Aantallen in procenten
Rouwverwerking en omgaan met verlies	64 %
Energiebalans in het dagelijks leven	60 %
Sociale contacten en vriendschappen	55 %
Psychische balans	50 %
Single en seksualiteit	43 %
Kinderwens	41 %

Bijlage 2: Vragenlijsten

Vragenlijst Single in de kerk

Een onderzoek naar de beleving van het single zijn binnen de kerkelijke gemeente.

Algemene gegevens

1 Geslacht (**verplicht**)

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

- Man
- Vrouw

2 Leeftijd (**verplicht**)

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

- 25 - 34 jaar
- 35 - 44 jaar
- 45 - 54 jaar
- 55 - 65 jaar

3 Wat is uw hoogst afgeronde opleiding? (**verplicht**)

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

- Basisonderwijs
- Lager beroepsonderwijs (LBO, VMBO)
- Middelbaar algemeen voorbereidend onderwijs (MAVO)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
- Hoger algemeen voorbereidend, wetenschappelijk onderwijs (HAVO, VWO)
- Hoger beroepsonderwijs (HBO), kandidaats/propedeuse wetenschappelijk onderwijs (WO)
- (Post) wetenschappelijk onderwijs (WO)

4 Wat is de grootte van uw kerkelijke gemeente? (**verplicht**)

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

- minder dan 500 leden en doopleden
- tussen 500 en 1000 leden en doopleden

meer dan 1000 leden en doopleden

Beleving van het single zijn (I)

5 Hoe ervaart u het single zijn in uw persoonlijk leven? **(verplicht)**

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

Ik heb er zeer veel moeite mee

Ik heb er moeite mee

Er zijn dagen dat ik er moeite mee heb, maar in andere periodes heb ik er geen moeite mee

Ik heb er over het algemeen geen moeite mee

Ik heb er absoluut geen moeite mee

6 In hoeverre ervaart u sociale steun vanuit uw omgeving? **(verplicht)**

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

Zeer veel steun

Veel steun

Soms ervaar ik steun, op andere momenten niet

Weinig steun

Geen steun

7 Indien u zich in een bepaalde mate gesteund weet, van wie ontvangt u die steun? **(verplicht)**

Opmerking: Bij deze vraag kunt u meerdere keuzemogelijkheden aanvinken.

Ouder(s), grootouder(s)

Broer(s), zus(sen)

Verdere familie (ooms, tantes, neefs, nichten)

Single vriend(en), vriendin(nen)

Getrouwde vriend(en), vriendin(nen)

Gemeenteleden

Pastoraat

Ik ervaar geen steun uit mijn omgeving

8 Wat zijn thema's in uw leven waarin u knelpunten ervaart en/of waarmee u moeite hebt? **(verplicht)**

Opmerking: Bij deze vraag kunt u meerdere antwoordmogelijkheden aanvinken.

- Een goede balans vinden in mijn leven qua inspanning en ontspanning
- Omgang met seksualiteit
- Verlangen naar een partner
- Kinderwens
- Sociale contacten en vriendschappen
- Omgaan met verdriet, verlies en/of tegenslag
- Psychische balans
- Mantelzorg
- Ik ervaar geen knelpunten / moeiten in mijn leven op dit moment

9 Zijn er bepaalde praktische punten waar u als single tegen aan loopt? (**verplicht**)

Opmerking: Bij deze vraag kunt u meerdere antwoordmogelijkheden aanvinken.

- Huishoudelijke taken (te weinig tijd, geen energie, geen huishoudelijk 'inzicht' hebben, enz.)
- Administratieve zaken (moeite met bijhouden van administratie, moeite met overzicht houden over financiën, enz.)
- Technisch / bouwkundig onderhoud (moeite hebben met het oplossen van technische problemen, moeite hebben met klussen in en om het huis, enz.)
- Ik ervaar geen moeite met praktische zaken.

Single zijn binnen de kerkelijke gemeente (I)

Er volgen een aantal stellingen. Per stelling geeft u op een schaal van 1 tot 7 aan in hoeverre u het met de stelling eens bent.

		1 helemaal oneens	2 oneens	3 beetje mee oneens	4 niet mee eens, niet mee oneens, geen mening	5 beetje mee eens	6 mee eens	7 helemaal eens
16	In mijn gemeente ervaar ik gezien te worden (verplicht)	0	0	0	0	0	0	0
17	In mijn gemeente ligt vooral de focus op huwelijk en gezin (verplicht)	0	0	0	0	0	0	0
18	In de prediking is er voldoende aandacht voor de situatie van alleenstaanden (verplicht)	0	0	0	0	0	0	0
19	Ik heb voldoende pastorale begeleiding (verplicht)	0	0	0	0	0	0	0
20	Ik voel mij voldoende betrokken bij kerkelijke aangelegenheden (verplicht)	0	0	0	0	0	0	0
21	Als single ben ik zelf verantwoordelijk voor het aangaan van contacten (verplicht)	0	0	0	0	0	0	0
22	Gemeenteleden nodigen mij uit om koffie te drinken of ander contact te hebben (verplicht)	0	0	0	0	0	0	0

Single zijn binnen de kerkelijke gemeente (II)

- 23 Welke benaming vindt u persoonlijk het prettigst als het gaat over de aanspraak van singles in de gemeente? **(verplicht)**

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

- Alleengaanden
- Alleenstaanden
- Singles
- Zij die alleen door het leven gaan
- Zij die (nog) niet tot een huwelijk zijn gekomen
- Ik heb geen voorkeur voor een bepaalde aanspraak

- 24 Het is per single verschillend wat gewaardeerd wordt als het gaat om aanspreken en aanhalen in het openbare gebed aan het begin van de eredienst. Stelt u het op prijs dat er voor de singles in de gemeente gebeden wordt? En zo ja, op welke manier? Meerdere antwoorden zijn mogelijk. **(verplicht)**

Opmerking: Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Nee, ik stel het niet op prijs dat er speciale aandacht wordt besteed aan singles in het gebed
- Ja, maar ik stel het niet op prijs om genoemd te worden in de rij van eenzame mensen
- Ja, en ik heb er begrip voor dat alleenstaanden vaak samen worden genoemd met eenzame mensen.
- Ja, maar dan ook in positieve zin: een gebed om zegen over ons leven

- 25 Als u zelf zou mogen kiezen welke vorm huisbezoeken of pastorale bezoeken zouden hebben, welke vorm zou dan uw voorkeur hebben? **(verplicht)**

Opmerking: U kunt denken aan varianten als: hoeveel ambtsdragers komen op bezoek? Wel of niet vergezeld door hun vrouw? Locatie bij mij thuis, of liever elders (op een neutrale plek of bij de ambtsdrager thuis)? Wanneer u geen specifieke voorkeur hebt voor een bepaalde vorm, dan vult u in 'geen voorkeur'.

- 26 Deze vraag geldt vrouwelijke singles, die niet op een ledenvergadering aanwezig kunnen zijn. Voelt u zich qua informatievoorziening, bijv. na een dergelijke vergadering, voldoende betrokken en op de hoogte gesteld van wat gaande is?

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

Deze vraag is op mij als single man niet van toepassing.

Ja, ik weet mij als single vrouw voldoende geïnformeerd van kerkelijke zaken.

Nee, ik weet mij als single vrouw onvoldoende geïnformeerd.

- 27 Indien u bij de vorige vraag 'nee' hebt ingevuld, hoe zou de informatievoorziening na een ledenvergadering richting vrouwelijke singles anders of beter kunnen? Indien niet op u van toepassing, dan kunt u deze vraag overslaan.

- 28 Bezoekt u gemeenteavonden of andere ontmoetingsmomenten binnen uw gemeente? **(verplicht)**

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

Ja, (bijna) allemaal

Ja, enkele

Nee

- 29 Zou u, naast de reeds bestaande activiteiten binnen uw gemeente, bijeenkomsten specifiek voor, of gericht op singles waarderen wanneer die gehouden zouden worden? **(verplicht)**

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

Ja

Nee

- 30 Licht uw antwoord op de vorige vraag toe.

(verplicht)

- 31 Heeft u behoefte aan een vorm van 'lotgenoten'-contact? **(verplicht)**

Opmerking: Vult u 1 antwoord in.

Ja

Nee

Single zijn binnen de kerkelijke gemeente (III)

In hoeverre bestaat er bij u een behoefte aan (een vorm van) aandacht of toerusting, vanuit de kerkelijke gemeente, op de volgende gebieden:

		Veel behoefte	Enigszins behoefte	Geen behoefte
32	Een goede balans in uw leven (verplicht)	☐	☐	☐
33	Omgang met seksualiteit (verplicht)	☐	☐	☐
34	Verlangen naar een partner (verplicht)	☐	☐	☐
35	Kinderwens (verplicht)	☐	☐	☐
36	Sociale contacten en vriendschappen (verplicht)	☐	☐	☐
37	Omgang met verdriet of tegenslag (verplicht)	☐	☐	☐
38	Psychische balans (verplicht)	☐	☐	☐
39	Mantelzorg (verplicht)	☐	☐	☐
40	Praktische zaken: administratief (verplicht)	☐	☐	☐
41	Praktisch zaken: technisch (verplicht)	☐	☐	☐
42	Praktische zaken: huishoudelijk (verplicht)	☐	☐	☐

Single zijn binnen de kerkelijke gemeente (IV)

- 43 Als u binnen uw gemeente één ding zou kunnen veranderen, waardoor u zich als single in uw gemeente meer betrokken of meer gezien voelt. Wat zou dat dan zijn? **(verplicht)**

- 44 Heeft u naar aanleiding van de vragen nog opmerkingen, aanbevelingen, of kanttekeningen aangaande het single zijn in de gemeente? **(verplicht)**

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk dank voor uw deelname.

Vragenlijst ambtsdragers

Vragenlijst ambtsdragers aangaande pastoraat aan singles in de gemeente

1 Wat is de grootte van uw kerkelijke gemeente? **(verplicht) (selecteer een)**

- 0 - 500 leden en doopleden
- 500 - 1000 leden en doopleden
- meer dan 1000 leden en doopleden

2 Worden er pastorale bezoeken afgelegd aan alleenstaanden in uw gemeente? **(verplicht) (selecteer een)**

- Ja
- Nee

3 Indien 'ja' bij vraag 2:

Wie doen de pastorale bezoeken? **(selecteer een)**

- Een ouderling
- Een ouderling en een diaken
- De predikant en een ouderling of diaken
- Twee ouderlingen
- De predikant alleen
- Onze pastoraal werker (indien aanwezig binnen de gemeente)

Andere, namelijk:

4 Indien 'ja' bij vraag 2:

Wordt er bij het bezoek aan een alleengaand gemeentelid specifiek aandacht besteed aan het ongehuwd zijn? **(selecteer een)**

- Ja
- Nee

5 Licht bovenstaande vraag toe. **(verplicht)**

6 Stel, u hebt een pastoraal contact met een alleenstaande vrouw in uw gemeente. Hoe legt u dit bezoek bij voorkeur af? Het gaat hier om uw persoonlijke voorkeur, niet om de bestaande praktijk. **(verplicht)**
(selecteer een)

- Alleen
- Samen met een / mijn vrouw
- Samen met een medebroeder

Anders, namelijk:

7 Licht bovenstaande vraag toe. **(verplicht)**

8 Legt u verantwoording af van pastorale contacten met alleengaanden en andere gemeenteleden?
(verplicht) (selecteer een)

- Nee, gewoonlijk niet
- Ja, aan één ambtsbroeder
- Ja, aan meerdere ambtsbroeders

Anders, namelijk:

9 Licht bovenstaande vraag toe. **(verplicht)**

10 Is er binnen uw kerkenraad eens gedaan aan visievorming op het gebied van (pastoraat aan) alleenstaanden in de gemeente? **(verplicht) (selecteer een)**

- Ja
- Nee

11 Licht bovenstaande vraag toe. **(verplicht)**

Geef aan in hoeverre u tevreden bent met het pastoraat aan alleengaanden in uw eigen gemeente.

	Zeer tevreden	(Enigszins) tevreden	Neutraal / geen mening	(Enigszins) ontevreden	Zeer ontevreden
12 Aantal pastorale contacten binnen de gemeente (verplicht)	0	0	0	0	0
13 Kwaliteit van de pastorale contacten (verplicht)	0	0	0	0	0
14 Kennis van levensomstandigheden en problemen aangaande alleenstaanden (verplicht)	0	0	0	0	0
15 Zicht op het functioneren van alleenstaanden in de gemeente (verplicht)	0	0	0	0	0
16 Voldoende toegerust als ambtsdrager voor pastoraat aan alleengaanden (verplicht)	0	0	0	0	0

21 Ik vraag wel eens aan alleengaande gemeenteleden wat hun behoeften zijn als het gaat om pastoraat of gemeentelieven.

(verplicht) (selecteer een)

Ja, dit doe ik frequent als ik alleenstaanden spreek

Ja, dit doe ik af en toe

Nee, dit doe ik (bijna) nooit

22 In de afgelopen 10 jaar is het in onze gemeente voorgekomen dat een alleenstaande broeder kandidaat is gesteld voor een ambt

(verplicht) (selecteer een)

Ja

Nee

23 Op welke manier worden alleengaande vrouwen in de gemeente geïnformeerd en betrokken bij besluitvorming over zaken die de gemeente aangaan? **(verplicht) (selecteer een)**

Alleenstaande vrouwen ontvangen persoonlijk een kort verslag na de manslidmatenvergadering

Alleenstaande vrouwen kunnen, net als alle andere gemeenteleden, een verslag van de manslidmatenvergadering terugvinden in de kerkbode en worden op die wijze geïnformeerd

In de praktijk is het zo dat alleengaande vrouwen niet echt geïnformeerd en betrokken worden bij de besluitvorming.

Zij worden geïnformeerd en/of krijgen gelegenheid tot inbreng, op de volgende wijze: (licht toe)

24 Aandacht voor alleenstaanden in de voorbede zou moeten voorkomen: **(verplicht) (selecteer een)**

Elke zondag

Zo nu en dan

Niet nodig om specifiek te benoemen

25 In de voorbede voor alleenstaanden in de gemeente moet aandacht worden besteed aan de volgende aspecten (meerdere antwoorden zijn mogelijk): **(verplicht) (meerdere antwoorden zijn mogelijk)**

[] eenzaamheid van ongewild ongehuwden

[] specifieke levensomstandigheden van alleengaanden

[] in het algemeen een zegen over het leven van alleengaanden

[] geen speciale aandacht voor alleengaanden, in de zondagse voorbede zijn zij opgenomen in andere groepen gemeenteleden die in het gebed genoemd worden

Anders, namelijk:

26 Welke vragen of knelpunten ervaart u als ambtsdrager aangaande het verlenen van pastoraat aan alleenstaanden? En / of welke vragen of knelpunten hebt u van medebroeders vernomen? **(verplicht)**

Einde onderzoek

Vriendelijk dank dat u de moeite hebt genomen deze vragenlijst in te vullen. De gegevens zullen met zorg – en uiteraard anoniem – worden verwerkt.